

16.12.2021

Valtioneuvoston periaatepäätös valtion toimitilastrategiaksi

Valtion nykyinen toimitilastrategia hyväksyttiin vuonna 2014. Strategian tavoitteena on ollut korostaa yhtenäisesti toimivan valtionhallinnon merkitystä ja muodostaa toimintaympäristön muutokset huomioonottavat valtion ns. konsernitason linjaukset toimitiloihin liittyvistä tavoitteista ja menettelytavoista. Toimitilastrategia yhdessä valtion kiinteistöstrategian ja vuokrajärjestelmän kanssa muodostavat valtion konsernitason toimitilojen ja kiinteistöjen käytön ohjauksen perustan.

Voimakkaat muutokset toimintaympäristössä ovat tehneet ajankohtaiseksi toimitilastrategian uudistamisen. Digitalisoituminen on tuonut mukanaan mahdollisuuksia järjestää uudella tavalla valtion palveluja, hallintoa ja tehtäviä. Kun asiakkaat, tiedot ja työntekijät kohtaavat verkossa, työtä voidaan tehdä uudella tavalla, usein myös riippumatta ajasta ja paikasta.

Valtiovarainministeriö on antanut monipaikkaisuuden edistämistä valtionhallinnossa koskevat linjaukset 24.5.2021. Linjaukset käsittelevät monipaikkaisuuden laajempaa käyttöä työtehtävien mukaan, monipaikkaisuuden edellyttämää tavoitteellista johtamista sekä työnantajan ja työntekijän vastuita monipaikkaisessa työssä. Linjausten mukaisesti paikkasidonnainen ja monipaikkainen työ ovat jatkossa valtiolla samanarvoisia työtapoja. Linjausten määrittelyjen mukaan **paikkasidonnainen työ** on fyysisesti sidottua tilaan työvälineiden, asiakkaiden tai esimerkiksi digitoimattoman aineiston perusteella. **Monipaikkaista työtä** voidaan tehdä tietoverkkojen kautta eri paikoissa, esimerkiksi toisella paikkakunnalla sijaitsevassa valtion yhteisessä työympäristössä tai kotona. **Etätyö** on muualla kuin työnantajan tiloissa tehtävää työtä ja siten yksi tapa tehdä työtä monipaikkaisesti. Uudistuvassa työelämässä paikkasidonnaisen ja monipaikkaisen työn yhdistäminen, **ns. hybridityö**, on usein arkipäivää. Linjausten mukaisesti työtavan valinta perustuu virastojen erilaisiin työtehtäviin ja niiden vaatimuksiin, sekä henkilöstön toiveisiin ja mahdollisuuksiin sovittaa joustavasti työ ja yksityiselämä.

Monikanavaisen asioinnin ja sähköisten palvelujen tarjonnan ja käytön lisääntyminen sekä näistä johtuva käyntiasioinnin väheneminen yhdessä monipaikkaisen työn lisääntymisen kanssa vaikuttavat myös tarpeeseen uudistaa valtion **palvelu- ja toimitilaverkkoa** 2020-luvulla. Uudistamiseen on asetettu hanke, jossa kootaan julkisen hallinnon käyntiasiointia yhteisiin asiakaspalvelupisteisiin. Hanke toteuttaa julkisen hallinnon strategian tavoitteita vahvistaa valtion ja kuntien sujuvaa yhteistyötä ja siinä toimeenpannaan valtion toimitilastrategian linjauksia. Valtion palveluntuottajista uudistuksessa ovat mukana ensisijaisesti aluehallintovirastot, Digi- ja väestötietovirasto, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset, Maahanmuuttovirasto, Maanmittauslaitos, oikeusapu ja edunvalvontapalvelut, poliisin lupahallinto, Rikosseuraamuslaitoksen yhdyskuntaseuraamustoimistot, työ- ja elinkeinotoimistot, Ulosottolaitos sekä Verohallinto. Lisäksi uudistus koskee Kansaneläkelaitosta, jonka osalta tarkastellaan erityisesti mahdollisuuksia koota käyntiasiointia julkisen hallinnon yhteisiin asiakaspalvelupisteisiin.

Monipaikkaista työtä tehdään sekä työnantajan tarjoamissa tiloissa että etätyössä työntekijän valitsemassa yksityisessä tai julkisessa paikassa. Monipaikkaisen työn edistämisen linjausten mukaisesti valtiolla jokaisella

työntekijällä on työnantajan osoittamat työtilat. Työtilat voivat olla esimerkiksi valtion yhteisiä työympäristöjä, tiettyyn toimintaan rakennettuja käyttösidonnoisia tiloja tai paikallisia yhteisiä asiakaspalvelupisteitä, joista saa koko julkisen sektorin asiakaspalvelua. Tarvittaessa voidaan käyttää myös toimitushotelleja, co-working-tiloja tai erilaisia tapahtumapaikkoja.

Monipaikkaisen työn ekosysteemi valtiolla

Kuva 1 Monipaikkaisen työn ekosysteemi valtiolla

Valtiovarainministeriö on 14.9.2021 asettanut työryhmän valmistelemaan valtioneuvoston periaatepäätöstä alueellisen läsnäolon ja monipaikkaisuuden linjauksista. Eduskunta on hyväksynyt lain valtion palveluiden saatavuuden ja toimintojen sijoittamisen perusteista heinäkuussa 2021. Työryhmä valmistelee myös muita eri hallinnonalojen tarvittavia toimia, joilla vahvistetaan mahdollisuuksia joustavaan ja monipaikkaiseen työskentelyyn, opiskeluun ja asumiseen. Periaatepäätöksen valmistelun yhteydessä arvioidaan monipaikkaisuuskehityksen vaikutusta muun muassa aluekehitykseen, ilmastotavoitteiden saavuttamiseen ja meneillään oleviin valtion hankkeisiin.

Toimitilastrategian tavoite, toimeenpano ja seuranta

Tällä valtioneuvoston periaatepäätöksellä voimaan tuleva toimitilastrategia ohjaa valtion työympäristöjen ja toimitilojen käytön kehittämistä ja tarkoituksenmukaista yhtenäistämistä. Linjauksia sovelletaan uusiin käynnistyviin toimitilahankkeisiin ja -ratkaisuihin. Strategian tavoitteet tulee saavuttaa vuoteen 2030 mennessä.

- 1. Valtion toimitilastrategian tavoitteena on, että tilat tukevat tuloksellista toimintaa. Tilojen kehittämisellä edistetään työnteon ja asiain sujuvuutta ja parannetaan kustannusvaikuttavuutta. Tavoitteena on mahdollisuuksien mukaan myös vaikuttaa toimitilakustannuksia alentavasti. Tilaratkaisuissa varmistetaan tilojen terveellisyys ja esteettömyys, tietosuoja, tieto- ja tilaturvallisuus sekä sosiaalinen, ekologinen ja taloudellinen kestävyys.**

Virastot ja laitokset päivittävät toimitilastrategian toimeenpanosuunnitelmansa yhdessä Senaatti-konsernin liikelaitosten kanssa vuoden 2022 loppuun mennessä. Toimeenpanosuunnitelmissa toimenpiteet pyritään asettamaan siten, että toimitilastrategian tavoitteet toteutuvat vuoteen 2030 mennessä rahoituksen reunaehdot huomioiden ja niitä voidaan toteuttaa vaiheittain. Tilat suunnitellaan aina valtion virastojen ja laitosten toimintaa varten, ymmärtäen toiminnan vaatimukset, edellytykset ja kehityksen. Ministeriöt vastaavat hallinnonaloillaan toimeenpanon seurannasta ja toimeenpanon kokonaisuutta seurataan asetettavassa neuvottelukunnassa. Toimitilastrategiaa toimeenpannaan myös osana valtion palvelu- ja toimitilaverkkouudistushanketta.

Uudistuvat työympäristöt tukevat työn muutosta

Työympäristöt muodostuvat fyysistä tiloista, digitaalisista työnteon välineistä sekä ihmisten välisestä sosiaalisesta kanssakäymisestä. Digitalisoituminen ja sen mahdollistama etätyö ovat muuttaneet kansalaisten palvelutarvetta ja valtiolla tehtävän työn tapoja jo pitkään. Vuonna 2020 käynnistyneen koronapandemian aikana etätyö on laajentunut merkittävästi ja digitalisaatiota on voitu hyödyntää palvelujen tarjoamisessa aiempaa selvästi enemmän. Valtion työn muuttuessa on tarpeen tarkastella myös tiloja ja niiden käyttöä uudelleen.

Uusien mahdollisuuksien hyödyntämiseksi tilojen muunneltavuuteen ja tilojen käytön joustavuuteen panostetaan. Toimitilojen yhteiskäyttöisyyden lisääminen julkisessa hallinnossa on tärkeä joustavuutta lisäävä tekijä sekä tilojen käytön että kustannusten osalta. Tilojen yhteiskäyttö useamman viraston kesken mahdollistaa viihtyisien ja toimivien tilojen tarjoamisen myös pienemmille virastojen toimipisteille.

- 2. Työympäristöt sekä toimistoissa että käyttösidonnaisissa tiloissa uudistetaan tukemaan kehittyviä työnteon ja yhteistyön tapoja. Toimitilat ovat mahdollisimman helposti muunneltavissa vastaamaan työssä tapahtuviin muutoksiin. Uusissa tilatarpeissa selvitetään ensin mahdollisuudet ratkaista tilatarve osittain tai kokonaan ottamalla jo olemassa olevia tiloja yhteiskäyttöön. Tavoitteena on, että valtion henkilöstöstä 25 % työskentelee virastojen ja laitosten yhteiskäyttötiloissa. Toimeenpanossa huomioidaan tehtävien ja hallinnonalojen erityispiirteitä ja edellytyksiä.**

Valtiolla on käytössään tiloja noin 5,3 milj. neliometriä, josta toimistotilaa on noin 1,1 milj. neliometriä, eli noin viidennes. Toimistotilan määrä on 2010-luvulla vähentynyt toimitilastrategian tavoitteiden mukaisesti, käytösidoonaisen tilan määrän säilyessä ennallaan. Käytösidoonaista tilaa on tiettyyn toimintaan kohdistettu tila, esimerkiksi vankilat, poliisitalot, museot, oikeustalot, puolustusvoimien tilat ja erilaiset laboratoriot. Noin puolet valtion käytössä olevasta toimistotilasta on käytösidoonaisen tai asiakaspalvelutilan yhteydessä. Pääosin toimistoissa työskenteleviä henkilöitä on valtion henkilöstöstä noin kolmannes, mutta valtiolla työskentelevistä noin 76 000 henkilöstä kuitenkin noin 61 000:llä on käytössään toimistotyöpiste. Nimeämättömissä työpisteissä työskenteli ennen koronapandemiaa noin 15 000 henkilöä. Yhteiskäyttöisissä tiloissa työskenteli alle 1 500 henkilöä.

Tavoitetila:

- Pääosa toimistotiloista sijaitsee **valtion virastotalossa** tai -kampuksella, tai ne sijoittuvat **julkisen hallinnon yhteisten asiakaspalvelupisteiden** yhteyteen.
- Valtion virastotaloissa on **yhteinen työympäristö**, joka on monitilaympäristöä. Tilat ovat kaikkien valtion virastojen ja laitosten kesken yhteiskäyttöisiä. Tiloissa voi olla yhdelle virastolle rajattuja alueita toiminnan tarpeista lähtien (tietosuojat, erityislaitteisto tms.).

- Yhteisessä työympäristössä toimimista tukevat yhdenmukaiset ja keskitetyt toimitila- ja virastopalvelut sekä yhteisesti sovitut koordinointi- ja resurssivastuut tiloihin liittyvistä hallinnollisista ja fyysisen, digitaalisen ja sosiaalisen työympäristön kehittämiseen liittyvistä asioista.
- Yhteisissä työympäristöissä tilojen käytettävyydelle ja käyttäjäkokemukselle on valtakunnallisesti yhtenevät mallit ja vaatimukset, ja yhteiskäyttöisten tilojen hinnoittelu perustuu pinta-alan sijasta tilojen käyttöön.
- Yhteisiä työympäristöjä rakennetaan myös julkisen hallinnon yhteisiin asiakaspalvelupisteisiin, joissa tilat ovat laajasti yhteisessä käytössä esimerkiksi kuntien ja Kelan kanssa.
- **Toimistotiloissa, jotka ovat käyttösidonnaisia tai sijaitsevat käyttösidonnaisten tilojen yhteydessä,** pyritään lisäämään tilojen yhteiskäyttöä esimerkiksi saman hallinnonalan toimijoiden tai yhteistyö- tai sidosryhmien kanssa. Tilat ovat pääosaltaan monitilaympäristöä. Virastoilla on oman alueen lisäksi yhteisiä työskentelyalueita muiden virastojen kanssa sekä esimerkiksi yhteiset kokoustilat, työkahvilat ja tukitilat. Myös muiden tilojen, kuten varastojen tai laitetilojen yhteiskäyttöisyyttä lisätään. Yhteiskäytön lisäämistä voivat rajoittaa esimerkiksi toiminnan riippumattomuuden vaatimukset.
- Tavoitetila tukee monipaikkaisen työn ekosysteemiä. **Valtion käytössä olevissa toimistotiloissa** on pääsääntöisesti mahdollisuus yhteiskäyttöiselle työpistealueelle muita valtion tai kumppanien tai sidosryhmien lyhytaikaisia käyttäjiä varten. Turvallisuus- ja tarkoituksenmukaisuusnäkökulmat tulee huomioida.

3. Toimistotilat ovat monitilaympäristöjä, joissa on tiloja kasvokkaista ja virtuaalista vuorovaikutusta ja yhteistyötä varten sekä yksilötyöskentelylle ja luottamuksellisten asioiden hoitamiseksi. Tiloja, työvälineitä ja työtapoja kehitetään tukemaan verkkotyöskentelyä ja ns. hybridiä työtä. Toimistotilojen keskimääräinen tilatehokkuustavoite on 10 htm²/henkilötyövuosi, joka toteutuu strategiakauden lopulla. Tilatehokkuustavoitetta sovelletaan uusissa käynnistyvissä tilahankkeissa ottaen huomioon hallinnonalakohtaisia erityispiirteitä ja etä- ja läsnätyön suhde.

Valtion toimistotiloista noin puolet oli vuoden 2021 alussa monitilaympäristöjä. Keskimääräinen toimistotilan tilatehokkuus oli 18,6 htm²/htv. Valtion virastoille ja laitoksille vuoden 2021 alussa tehdyn kyselyn perusteella tyypillisen etätyöpäivien määrän arvioidaan nousevan yhdestä päivästä viikossa noin kahteen tai kolmeen päivään viikossa, eli kaksin- tai kolminkertaistuvan.

Etätyön lisääntyessä toimistoilla tehtävä työ painottuu usein yhteistyötä, koordinaatiota ja yhteisöllisyyttä tukeviin tekemisiin. Toimistotyöhön sisältyy myös verkkopalavereja, tarvetta käsitellä luottamuksellista aineistoa tai käydä luottamuksellisia keskusteluja. Näitä varten tarvitaan soveltuvia vetäytymis- ja työtiloja. Monitilaympäristön periaate soveltuu myös toimistotiloihin, jotka ovat käyttösidonnaisia tai sijaitsevat käyttösidonnaisten tilojen yhteydessä.

Hyvin toimivan monitilaympäristön rakentaminen edellyttää tehtävien luonteesta riippuen vähintään 30 – 50 henkilön toimipisteen. Koronapandemian aikaiset kokemukset tilojen muunneltavuudessa ja henkilöetäisyyksissä otetaan huomioon. Henkilömäärää tarkasteltaessa otetaan huomioon yhteiskäyttö kumppanuuksien kuten hyvinvointialueiden ja kuntien kanssa. Rakennuksen tai toiminnan luonne voi joissain tapauksissa rajoittaa toimistotilan muokkaamista kustannustehokkuuden näkökulmasta järkevästi. Myös kiertotaloustavoitteet ohjaavat olemassa olevien toimitilojen käyttöä pidentämiseen.

Tavoitetila:

- Valtiolla työnantaja osoittaa työtilat kaikille työntekijöille. Toimistotilojen suunnittelussa ja mitoituksessa huomioidaan etä- ja lähityön määrä sekä tilojen yhteiskäyttö.
- Tiloissa on erillisiä alueita erilaiselle työskentelylle. Toimistotiloissa painottuvat yhteistyötä ja vuorovaikutusta tukevat tilat, mutta niissä huomioidaan myös hybridityön ja yksilötyön tarpeet. Erilaisten tilojen suhteelliset osuudet tukevat toimintaa mahdollisimman hyvin.
- Nimettyjen yksilötyöhuoneiden ja työpisteiden tarvetta arvioidaan tehtävien ja hallinnonalojen erityispiirteet huomioon ottaen. Tältä osin ja yleisesti tilojen suunnittelussa kiinnitetään huomiota luottamuksellisuutta, salassapitoa tai keskittymistä vaativien tehtävien edellytyksiin.
- Vapaiden työpisteiden löytämiseen on helppokäyttöinen järjestelmä, jonka käyttö on mahdollista myös mobiilisti.
- ICT-palvelut ja yhdenmukaiset laitteistot mahdollistavat joustavan työskentelyn eri työpisteissä.
- Tilatehokkuutta ja käyttöasteita seurataan ja parannetaan tavoitteena säästöt kustannuksissa ja energian käytössä. Käyttöasteiden seurannassa hyödynnetään mm. sensoriratkaisuja. Tilatehokkuustavoitteen (htm²/htv) rinnalla seurataan tilakustannuksia (euroa/htv) ja käyttöasteita (tuntia/päivä tai viikko).

4. Asiakaspalvelutilat tukevat monikanavaista palvelujen tarjoamista. Yhteisissä asiakaspalvelupisteissä on tiloja kasvokkain tapahtuvalle ja luottamukselliselle asiointille, sähköiselle asiointille ja etäpalveluasointille.

Valtion palvelu- ja toimitilaverkkohankkeen toimeenpanosuunnitelma on hyväksytty kesäkuun 2021 alussa Julkisen hallinnon uudistamisen poliittisen johtoryhmän linjausten pohjalta. Palveluita annetaan kansalaisille monikanavaisesti, ensisijaisena palvelukanavana ovat kattavat ja helppokäyttöiset sähköiset asiointipalvelut. Hanke tukee osaltaan kansalaisten sähköisten palvelujen käyttöä varmistamalla digituen antaminen yhteisissä asiakaspalvelupisteissä.

Suunnitelman ja julkisen hallinnon strategian linjausten mukaan valtionhallinnon viranomaiset siirtyvät 2020-luvun aikana yhteisiin asiakaspalvelupisteisiin ja korvaavat omat palvelutuottajakohtaiset palvelupisteensä yhteisillä asiakaspalvelupisteillä. Asiakkaat saavat tarvitsemansa palvelut sijainnista riippumatta yhdenvertaisesti koko maassa. Yhteisissä asiakaspalvelupisteissä palvelua tarjotaan viranomaisen omin resurssein tai palveluneuvojen toimesta tai etäpalvelun välityksellä. Palvelun saaminen molemmilla kansalliskielillä ja kielellisten oikeuksien toteutuminen turvataan. Asiakaspalvelu- ja toimitilojen osalta tavoitellaan laajaa yhteistyötä kuntien ja hyvinvointialueiden kanssa. Lisäksi tehdään yhteistyötä Kelan kanssa erityisesti asiakaspalvelutilojen osalta.

Palvelupisteiden suunnittelua ohjaavat palvelutarpeet ja palveluiden saavutettavuuden kriteerit. Pisteiden määrää ei määritellä valtakunnallisesti, vaan se täsmentyy maakuntakohtaisesti paikallisista ja alueellisista tarpeista lähtien. Pisteiden määrään vaikuttaa myös sähköisten palvelujen tuleva kehitys ja kansalaisten digitaalisten taitojen kehitys. Harvaan asutuilla alueilla on lisäksi tarkoitus selvittää yhdessä kuntien ja hyvinvointialueiden kanssa kevyempiä palveluratkaisuja (kuten etäpalvelupisteet, liikkuvat palveluautot, pop up -pisteet jne.), jotka tukisivat yhteisten asiakaspalvelupisteiden verkkoa. Toimeenpanossa huomioidaan palvelujen alueellinen saavutettavuus.

Tavoitetila:

- Asiakaspalvelutilat ja niihin liittyvät taustatyötilat ja muut toimistotilat ovat yhteiskäyttöisiä. Tilat ovat laajasti yhteisiä myös kuntien ja Kelan kanssa.
- Yhteiset asiakaspalvelupisteet toteutetaan yhtenäisen asiakaspalvelukonseptin mukaisesti. Konseptissa on huomioitu asiointi palveluneuvojan luona (tiskiasiointi), sähköisen asioinnin itsepalvelupisteet, etäpalveluhuoneet ja asiantuntijatapaamishuoneet. Turvallinen ja luottamuksellinen asiointi varmistetaan. Taustatilat toteutetaan monitilaympäristöinä.
- Asiakaspalvelupisteverkoston suunnittelua ohjaavat palvelutarpeet ja palveluiden saavutettavuuden kriteerit, joita ovat enintään tunnin asiointietäisyys ja riittävä väestöpohja palveluvolyymin perustaksi. Asiakaspalvelupisteiden sijoittamista suunniteltaessa tulee lisäksi kiinnittää huomiota pisteiden saavutettavuuteen julkisilla liikennevälineillä sekä asiakkaiden luonnollisiin kulkureitteihin.

5. Käytösidonnoisia tiloja suunniteltaessa toimintaa ja tiloja kehitetään samanaikaisesti ja toimilahankkeet edistävät toiminnan vaikuttavuutta. Tilojen mitoittamisessa käytetään tietoon perustuvia kysyntä- ja tarveperusteisia ratkaisuja. Ratkaisujen yhteiskäyttö- ja synergiahyödyt tunnistetaan. Keskeisiä seurattavia mittareita ovat tilojen käyttöaste (esim. tuntia viikossa/vuodessa) ja kustannustehokkuus (euroa/m²/vuosi).

Vuoden 2021 alussa valtion tiloista n. 80 % oli käytösidonnoisia tiloja. Hallinnonaloista maa- ja metsätalousministeriön, oikeusministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön, opetus- ja kulttuuriministeriön sekä puolustusministeriön käytössä olevista tiloista yli puolet on käytösidonnoisia tiloja. Myös sisäministeriön hallinnonalalla käytösidonnoiset tilat ovat enemmistössä. Tällaisia tiloja ovat mm. koulutus- ja opetustilat, majoitustilat, ajoneuvojen ja varusteiden säilytystilat sekä tutkimustoiminnan ja museotilat.

Käytösidonnoisiin tiloihin liittyy 2020-luvulla merkittäviä investointitarpeita. Toiminnan luonne ja esimerkiksi varusteiden ja ajoneuvojen säilytys ovat muuttuneet vaativammiksi. Tiloihin liittyvien kehittämis-, suunnittelu- ja mitoitusarpeiden tunnistaminen edellyttää toiminnan kehittämistä moniammatillisessa yhteistyössä. Tietoon perustuva tarvekuvausprosessi etenee vaiheittain tiedon keräämisestä analyysiin, yhteiskehittämiseen ja konseptointiin. Toiminnan ja tilojen rinnakkainen kehittäminen edistää vaikuttavuuden ja toiminnallisten hyötyjen huomioimista tilahankkeissa.

Tavoitetila:

- Käytösidonnoisten tilojen suunnittelussa on siirrytty kokemuseräisestä toimitilojen mitoittamisesta tutkituun tietoon perustuvaan kysyntä- ja tarveperusteiseen tilatarpeen kuvaamiseen. Kustannustehokkuus, vaikuttavuus ja hyödyt toiminnalle ovat sekä toimintaan että tiloihin liittyvien valintojen perusteita. Tilat ovat muuntojoustavia.
- Tiloja tarkastellaan eri tasoilla: valtakunnallinen toimipisteverkosto, toimipaikka osana valtakunnallista tai alueellista toimipisteverkostoa, sekä tilaryhmäkohtainen selvitys.
- Tilaratkaisujen tarkoituksenmukaisuus on varmistettu työympäristöjohtamisen keinoin sekä hankekohtaisilla taloudellisilla ja laadullisilla vaikutusarvioinneilla. Tilatarpeiden ennakoinnissa hyödynnetään uusia menetelmiä kuten toimintaympäristön muutostekijöiden tunnistaminen, palvelumuotoilu, taloudelliset vaikutuslaskelmat sekä toimintaprosessien ja tilojen simulointi ja visuaaliset havainnemallit. Valituille hankkeille tehdään jälkiarviointi.

- Tilaratkaisuissa käytetään virasto- tai hallinnonalakohtaisia konsepteja. Toimijat ovat asettaneet omassa toiminnassaan toistuville toiminnoille ja tiloille tilankäytön tavoitteet ja mittarit, joita ovat esimerkiksi käyttöaste, taloudelliset ja laadulliset hyödyt, kustannustaso, asiakas- ja henkilöstökokemus ja synergiahyödyt.

6. Toimitilojen tulee tukea ja mahdollistaa tietoturvallinen työskentely ja luottamuksellisten asioiden käsittely. Keskeisiä keinoja ovat työpisteen valinta tehtävien mukaan, tilojen vyöhykkeistäminen, turvallisuusalueiden määrittäminen ja pääsynhallinta. Yhteisissä työympäristöissä noudatetaan yhteistä toimitilaturvallisuuskonseptia, joka mahdollistaa salassa pidettävän tiedon asianmukaisen käsittelyn ja säilyttämisen.

Toimitiloihin liittyy kohdekohtainen ja käytön aikainen turvallisuus. Tietosuoja ja -turvallisuus on pääasiassa ihmisten oikeanlaista toimintaa ja työskentelyä, jota tilojen tulee tukea ja mahdollistaa. Keskeisiä säädöksiä ja suosituksia ovat julkisuuslaki, EU:n yleinen tietosuoja-asetus, tietosuojalaki, tiedonhallintalaki, turvallisuusluokitusasetus, tiedonhallintalautakunnan suositus turvallisuusluokiteltujen asiakirjojen käsittelystä ja kansallinen turvallisuusauditointikriteeristö 2020 (KATAKRI). Lisäksi esimerkiksi rikosasioihin, kansalliseen turvallisuuteen ja kansainväliseen yhteistyöhön liittyy erillisiä säädöksiä ja sopimuksia.

Säädöksissä ei ole tunnistettu esteitä henkilötietojen ja salassa pidettävän tiedon käsittelylle yhteisissä työympäristöissä silloin kun tiedon suojaaminen toteutetaan asianmukaisesti. Yhteisissä työympäristöissä kokonaisturvallisuuden ratkaisujen on noudatettava yhteisiä linjoja. Vaikka ratkaisuista sovitaan paikallisesti, niiden pitää olla valtakunnallisesti yhtenäisiä ja yhteen toimivia, jotta yhteiskäyttöisyys mahdollistuu ja tuottaa hyötyä. Käytännön esimerkkejä yhteisistä käytännöistä ovat mm. kulkuoikeuksien myöntämiskäytännöt ja vierailijakäytännöt sekä salassa pidettävän tiedon käsittelyyn ja säilyttämiseen sekä henkilöstöturvallisuuteen liittyvät käytännöt. Tilaratkaisujen suunnittelun tueksi Senaatti-konserni laatii toimitilaturvallisuuskonseptin, jota voidaan soveltaa myös yhteiskäyttötiloissa.

Valtion eri toiminnoissa, erityisesti viranomaistoiminnassa, käsitellään usein luottamuksellisia tai salassa pidettäviä asioita ja käydään luottamuksellisia keskusteluja ja puheluja. Pääosin näiden käsittelyyn liittyy samanlaisia toimintatapoihin, välineisiin ja tiloihin liittyviä vaatimuksia, mutta käsiteltävien asioiden määrä tai luonne saattaa edellyttää myös toimijakohtaisia ratkaisuja esimerkiksi toiminnan riippumattomuuden arvioinnin kannalta.

Tavoitetila:

- Fyysinen, sosiaalinen ja digitaalinen työympäristö tukevat kokonaisuutena tietosuojan ja tietoturvan toteutumista. Paperisista asiakirjoista on käytännössä luovuttu.
- Yhteisissä työympäristöissä turvallisuusratkaisu on konseptoitu ja siihen liittyvien palvelujen toteuttamisvastuu on keskitetty yhdelle toimijalle. Senaatti-konsernin rooli on vahvistettu palveluntuottajien hyväksyttämässä ja turvallisuusselvityskäytännöissä (toimivaltaisen viranomaisen tulkinta, turvallisuusselvityslaki 15 §). Kokemus työskentelystä eri tiloissa on käytännön tasolla hyvä ja sujuva ja työpäivä lähtee samalla tavalla käyntiin kohteesta riippumatta.

7. Valtion käytössä olevat toimitilat ovat päästöttömiä ja niiden rakentaminen ja korjaaminen vähäpäästöistä. Valtion käytössä olevat toimitilat ovat kestäviä, terveellisiä ja turvallisia, ja ne on tuotettu ja niitä ylläpidetään yhteiskuntavastuullisella tavalla. Tiloihin sovelletaan sisäilmaongelmien nollatoleranssia.

Valtio käyttää tiloja ja rakennuksia huomioiden yhteiskuntavastuullisuuden ja toimitilojen vaikutukset sosiaalisesti, kansalaisten ja yhteiskunnan sekä työyhteisön kannalta. Tilojen käytössä tarkastellaan myös kestävän kehityksen, rakennussuojelun ja laadukkaan rakennetun ympäristön näkökulmia sekä taloudellisia, mm. kustannustehokkuuden, markkinatasapainon ja harmaan talouden torjunnan näkökulmia.

Suomi on sitoutunut vähentämään kasvihuonekaasupäästöjä ja asettanut tavoitteeksi olla vuonna 2035 hiili-neutraali hyvinvointiyhteiskunta. Suuri osa valtion tämän hetken ilmastokuormituksesta syntyy toimitilojen rakentamisen, korjaamisen ja käytön aikaisista hiilipäästöistä. Kiinteistöjen hallinta on Senaatti-konsernin vastuulla, joka on siirtymässä kokonaan uusiutuvan ja päästöttömän energian käyttöön valtion kiinteistöissä sekä sitoutuu kehittämään rakentamista vaiheittain kohti hiilineutraalisuutta. Lisäksi tavoitteena on energiatehokkuuden merkittävä parantaminen ja valtion toimiminen edelläkävijänä tulevien EU:n ja Suomen linjausten mukaisesti.

Valtion toimitilojen päästöjä on pystytty vähentämään huomattavasti. Vuoden 2012 noin 400 000 hiiliekvivalenttitonnin tasosta on vuoteen 2020 mennessä päästy noin 80 000 hiiliekvivalenttitonnin tasolle. Merkittävä päästöjen vähenemiseen vaikuttanut tekijä oli siirtyminen 100 % uusiutuvan sähkön ostoon vuonna 2017. Näiden GHG-standardin mukaan laskettujen päästöjen tasossa pyritään valtion tilakannassa pääsemään nol-latasolle vuoteen 2030 mennessä ja päästöjen nykytasoa pyritään puolittamaan vuoteen 2023 mennessä. Kun lisäksi huomioidaan rakentamisen ja kunnossapidon, ulkoa vuokrattujen tilojen sekä tiloihin liittyvien palvelujen aiheuttamat päästöt, päästö määrä on kuitenkin noin 2,5-kertainen (noin 200 000 hiiliekvivalenttitonnia). Myös näissä päästöissä tavoitellaan nol-latasoa vuoteen 2035 mennessä.

Päästöjen vähentämisessä keskeisessä osassa on toimitilojen määrän vähentäminen ja toiminnan kehittäminen kohti päästöttömyyttä mahdollisuuksien mukaan. Digitalisaatio, etätöiden lisääntyminen, työhön liittyvän matkustamisen vähentyminen, vastuulliset hankinnat ja tilankäytön tehostaminen hyödyntämällä ylibuuk-kausta ja yhteiskäyttöisiä tiloja vaikuttavat kokonaisuutena merkittävästi valtion käytössä olevien tilojen päästöjen vähentämiseen.

Terveelliset tilat ovat perusedellytys hyvinvoinnille. Sisäilmaongelmien torjunnassa keskeisessä roolissa on kokonaisvaltainen lähestyminen ja ongelmien ennaltaehkäisy, välitön reagointi ilmenneisiin ongelmiin sekä toimintamallien ja vastuunjaon selkeys.

Suomen ensimmäinen yhteinen kansallinen julkisten hankintojen strategia julkaistiin syyskuussa 2020. Muiden tavoitteiden ohella se linjaa taloudellisen, sosiaalisen ja ekologisen kestävyuden tahtotilat. Taloudellinen kestävyys muodostuu kustannustehokkuudesta ja tuloksellisuudesta sekä harmaan talouden torjunnasta ja verovastuullisuuden edistämisestä. Sosiaalisesti kestävässä hankinnoissa kiinnitetään huomiota muita heikommissa työmarkkina-asemassa olevien työllistymisen sekä ihmisoikeuksien ja työelämän perusoikeuksien kunnioittamisen edistämiseen. Julkisilla hankinnoilla tuetaan Suomen hiilineutraalisuustavoitetta 2035 ja kiertotalouden toteuttamista sekä luonnon monimuotoisuuden säilymistä. Senaatti-konsernin omistajaohjauksessa huomioidaan kansallisen julkisten hankintojen strategian toimeenpano.

Tavoitetila:

- Valtio siirtyy päästöttömän ja fossiilittoman energian käyttäjäksi toimitiloissaan aina kun se on mahdollista. Myös valtiolle ulkoa vuokrattujen tilojen vuokrauksen ehtona on päästöttömän energian käyttö ja vähähiilisyiden periaatteet.

- Valtion toimitiloja keskitetään paikkakuntien sisällä hyvien (julkisten) kulkuyhteyksien varrelle virastokam-
puksille ja yhteiskäyttöisiin toimistotiloihin. Myös käyttösidonnaisten toimitilojen keskittämisen hyödyt arvi-
oidaan toimitilastrategian toimeenpanosuunnitelmissa.
- Valtion toimitilat ovat saavutettavia ja niiden käytössä, hoidossa ja kehittämisessä huolehditaan valtion
kulttuuriperinnöstä ja luonnon monimuotoisuudesta. Hankinnoissa noudatetaan julkisten hankintojen stra-
tegian tavoitteita.
- Valtion toimitilojen terveellisyyden ja turvallisuuden tukitoimiin panostetaan jatkuvasti. Tilojen käytössä,
hoidossa ja ylläpidossa noudatetaan sisäolosuhdetiedon hallintaa, ennakkoivia toimenpiteitä ja nopeita kor-
jaustoimia edellyttävää sisäolosuhteiden ongelmien nollatoleranssi-mallia. Henkilöstön terveys suojataan
kaikissa olosuhteissa.
- Sisäilmaolosuhteiden katsastuksen piirissä olevissa rakennuksissa työskentelee 95 % valtion työnteki-
jöistä, joiden työpaikat ovat valtion omistamissa rakennuksissa.

Muita linjauksia

Strategian toteutumisen seurannassa käytetään esimerkiksi seuraavia mittareita:

- Toimistotilan tehokkuus neliometriä/henkilötyövuosi (tavoite keskimäärin 10 htm²/htv)
- Yhteiskäyttöisissä tiloissa työskentelevän henkilöstön määrä (tavoite 25 % valtion henkilöstöstä)
- Käyttöasteet toimisto- ja käyttösidonnaisissa tiloissa
- Tilakustannukset euroa/henkilötyövuosi
- Toimitilakustannusten osuus organisaation kokonaiskustannuksista, %.
- Henkilöstö- ja asiakastytyytyväisyys (VM Baro yhteisenä)
- Käyttösidonnaisten tilojen käyttöön otettujen konseptien ja toteutettujen kehittämisselvitysten määrä hallin-
nonaloittain, kpl
- Sisäilmaolosuhteiden katsastusten piirissä olevissa rakennuksissa työskentelevän henkilöstön määrä sekä
sisäilmakohteiden määrä ja kehitys
- Kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kohteiden osuus käytössä olevasta toimitilakannasta
- Käytössä olevien tilojen määrä, htm²
- Päästöttömän energian käyttö, % (Senaatti-konserni tuottaa)